

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 9ης Νοεμβρίου 2023*

«Προδικαστική παραπομπή – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Σύμβαση καταναλωτικής πίστης – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Άρθρο 1, παράγραφος 2 – Συμβατική ρήτρα που απηχεί διάταξη αναγκαστικού δικαίου – Άρθρο 3, παράγραφος 1, άρθρο 4, παράγραφος 1, άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 7, παράγραφος 1 – Ρήτρα πρόωρης λύσεως – Δικαστικός έλεγχος – Αναλογικότητα υπό το πρίσμα της αθετήσεως από τον καταναλωτή των συμβατικών υποχρεώσεών του – Άρθρα 7 και 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Σύμβαση της οποίας η εκπλήρωση διασφαλίζεται με τη σύσταση εμπράγματης ασφάλειας – Εξωδικαστικός πλειστηριασμός της κατοικίας του καταναλωτή»

Στην υπόθεση C-598/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Krajský súd v Prešove (περιφερειακό δικαστήριο Prešov, Σλοβακία), με απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Σεπτεμβρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

SP,

CI

κατά

Všeobecná úverová banka a.s.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Κ. Λυκούργο, πρόεδρο τμήματος, Ο. Spineanu-Matei (εισηγήτρια), J.-C. Bonichot, S. Rodin και L. S. Rossi, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: L. Medina

γραμματέας: M. Ferreira, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 26ης Οκτωβρίου 2022,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβακική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι SP και CI, εκπροσωπούμενοι από τον L. Riedl, advokát,
- η Všeobecná úverová banka a.s., εκπροσωπούμενη από τον M. Hrbek, advokát,
- η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Riczioná, εν συνεχεία από την E. V. Drugda,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την G. Goddin, τον R. Lindenthal και τον N. Ruiz García,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιανουαρίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), σε συνδυασμό με τα άρθρα του 7 και 38, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές) (ΕΕ 2005, L 149, σ. 22), του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66, και διορθωτικό ΕΕ 2011, L 234, σ. 46), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2011/90/ΕΕ της Επιτροπής, της 14ης Νοεμβρίου 2011 (ΕΕ 2011, L 296, σ. 35) (στο εξής: οδηγία 2008/48), καθώς και της αρχής της αποτελεσματικότητας.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, των SP και CI και, αφετέρου, της Všeobecná úverová banka (στο εξής: VÚB), τραπεζικού ιδρύματος, σχετικά με την αναστολή της εξωδικαστικής εκτελέσεως δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας που είχε συσταθεί επί της κατοικίας τους προς εξασφάλιση της συναφθείσας μεταξύ των ως άνω διαδίκων συμβάσεως πιστώσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 93/13

- 3 Η δέκατη τρίτη και η δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 έχουν ως εξής:

«[Εκτιμώντας] ότι οι νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών που καθορίζουν, άμεσα ή έμμεσα, τους όρους των συμβάσεων με τους καταναλωτές θεωρείται ότι δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες· ότι, κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται να υπάγονται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας οι ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και αρχές ή διατάξεις διεθνών συμβάσεων, στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα· ότι, γι' αυτό τον λόγο, η έκφραση “νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου” που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 2 καλύπτει τους κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται κατά νόμο μεταξύ των συμβαλλομένων, εάν δεν έχει συμφωνηθεί άλλως·

[...]

[εκτιμώντας] ότι η βάσει των καθορισθέντων γενικών κριτηρίων εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών, ιδίως στις επαγγελματικές δραστηριότητες δημοσίου δικαίου που παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό λαμβάνοντας υπόψη την ταυτότητα συμφερόντων με τους χρήστες, πρέπει να συμπληρώνεται από κάποιο μέσο γενικής αξιολόγησης των διαφόρων εμπλεκόμενων συμφερόντων· ότι αυτό αποτελεί την απαίτηση καλής πίστης· ότι, κατά την εκτίμηση της καλής πίστης, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη διαπραγματευτική δύναμη εκάτερου των συμβαλλομένων, στο αν ο καταναλωτής παρακινήθηκε κατά οποιοδήποτε τρόπο να αποδεχθεί τη ρήτρα και αν η παροχή των αγαθών ή των υπηρεσιών έγινε κατόπιν ειδικής παραγγελίας του καταναλωτή· ότι αυτή η απαίτηση μπορεί να ικανοποιηθεί από τον επαγγελματία όταν συναλλάσσεται με έντιμο και δίκαιο τρόπο με τον αντισυμβαλλόμενο του οποίου οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα νόμιμα συμφέροντα».

- 4 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία έχει αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.

2. Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και διατάξεις ή αρχές διεθνών συμβάσεων στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα, ιδίως στον τομέα των μεταφορών, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

- 5 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ως άνω οδηγίας έχει ως εξής:

«Ρήτρα σύμβασης που δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.»

- 6 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 7, ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας συμβατικής ρήτρας κρίνεται, αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και όλες οι κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη, καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.»

- 7 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

- 8 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Η οδηγία 2005/29

- 9 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2005/29, το οποίο τιτλοφορείται «Πεδίο εφαρμογής», προβλέπει στην παράγραφο του 1 τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, όπως αυτές θεσπίζονται στο άρθρο 5, πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζόμενη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.»

Η οδηγία 2008/48

- 10 Η αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2008/48 έχει ως εξής:

«Οι ορισμοί που περιέχονται στην παρούσα οδηγία καθορίζουν το εύρος της εναρμόνισης. Η υποχρέωση των κρατών μελών να εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας θα πρέπει, συνεπώς, να περιορίζεται στο πεδίο εφαρμογής της, όπως οριοθετείται από τους ορισμούς αυτούς. Ωστόσο, η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, τις οικείες διατάξεις σε τομείς που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της [...].»

- 11 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της ανωτέρω οδηγίας:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις:

- α) συμβάσεις πίστωσης που εξασφαλίζονται είτε με υποθήκη είτε με άλλη παρόμοια εγγύηση που χρησιμοποιείται γενικά σε κράτος μέλος για ακίνητα περιουσιακά στοιχεία, ή που εξασφαλίζονται βάσει δικαιώματος σχετιζομένου με ακίνητα περιουσιακά στοιχεία».

Το σλοβακικό δίκαιο

Ο αστικός κώδικας

- 12 Το άρθρο 53 του zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (νόμου 40/1964 περί αστικού κώδικα), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: αστικός κώδικας), διέπει τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές. Το άρθρο αυτό προβλέπει στην παράγραφο 9 τα εξής:
- «Σε περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης, όταν καταβάλλονται δόσεις για την ικανοποίηση απαίτησης που απορρέει από σύμβαση με καταναλωτή, ο επαγγελματίας δύναται να ασκήσει το δικαίωμα που του παρέχει το άρθρο 565 του αστικού κώδικα το νωρίτερο τρεις μήνες μετά την υπερημερία καταβολής μίας δόσης και εφόσον έχει οχλήσει τον καταναλωτή τουλάχιστον 15 ημέρες πριν από την άσκηση του δικαιώματος αυτού.»
- 13 Το άρθρο 54, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα προβλέπει τα εξής:
- «Οι ρήτρες συμβάσεως η οποία συνάπτεται με καταναλωτή δεν μπορούν να αποκλίνουν από τον παρόντα νόμο εις βάρος του καταναλωτή. Ειδικότερα, ο καταναλωτής δεν μπορεί να παραιτηθεί εκ των προτέρων από τα δικαιώματα που του παρέχουν ο παρών κώδικας ή ειδικές διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών ούτε να περιέλθει με οιονδήποτε άλλο τρόπο σε δυσμενέστερη θέση έναντι του αντισυμβαλλομένου του.»
- 14 Το άρθρο 151j, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα ορίζει τα εξής:
- «Αν απαίτηση που έχει εξασφαλισθεί με εμπράγματα ασφάλεια δεν ικανοποιηθεί ολοσχερώς και εμπροθέσμως, ο ενέγγυος πιστωτής δύναται να επισπεύσει εκτέλεση επί του βεβαρημένου πράγματος. Στο πλαίσιο της εκτέλεσης επί του βεβαρημένου πράγματος, ο ενέγγυος πιστωτής δύναται να ικανοποιηθεί κατά τον τρόπο που προβλέπεται στη σύμβαση ή με την πώληση του βεβαρημένου πράγματος σε πλειστηριασμό, σύμφωνα με ειδικό νόμο [...] ή να απαιτήσει να ικανοποιηθεί με την πώληση του βεβαρημένου πράγματος σύμφωνα με ειδικές νομοθετικές διατάξεις, [...] εφόσον δεν προβλέπεται άλλως από τον παρόντα κώδικα ή από ειδικό νόμο.»
- 15 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η ως άνω διάταξη περιέχει μια πρώτη υποσημείωση, προστεθείσα έπειτα από τη φράση «σύμφωνα με ειδικό νόμο», η οποία παραπέμπει στον zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov [νόμο 527/2002 περί των εκουσίων πλειστηριασμών και περί της συμπληρώσεως του νόμου 323/1992 του Σλοβακικού Εθνικού Συμβουλίου περί συμβολαιογράφων και συμβολαιογραφικών πράξεων (συμβολαιογραφικός κώδικας), όπως έχει τροποποιηθεί, στο εξής: νόμος περί εκουσίων πλειστηριασμών], και μια δεύτερη υποσημείωση, έπειτα από τη φράση «ειδικές νομοθετικές διατάξεις», η οποία παραπέμπει στον zákon 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (νόμο 160/2015 περί κώδικα πολιτικής δικονομίας) και στον zákon č. 233/1995 Z. z. Exekučný poriadok (νόμο 233/1995 περί δικαστικών επιμελητών και περί εκτελέσεως του κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο εξής: κώδικας διαδικασιών εκτελέσεως).
- 16 Το άρθρο 151m του αστικού κώδικα ορίζει τα εξής:
- «(1) Ο ενέγγυος πιστωτής μπορεί να πωλήσει το βεβαρημένο πράγμα όπως ορίζεται στη σύμβαση εμπράγματης ασφάλειας ή με πλειστηριασμό, αφού παρέλθουν 30 τουλάχιστον ημέρες

από την κοινοποίηση στον παρασχόντα την ασφάλεια και, σε περίπτωση που δεν είναι το ίδιο πρόσωπο, στον οφειλέτη της επίσπευσης της εκτέλεσης επί του βεβαρημένου πράγματος, εφόσον δεν ορίζεται άλλως από ειδικό νόμο. Αν η εμπράγματη ασφάλεια έχει καταχωρισθεί στο μητρώο εμπράγματων ασφαλειών και η ημερομηνία καταχώρισεως της ενάρξεως της επίσπευσης της εκτέλεσης επί του βεβαρημένου πράγματος στο μητρώο εμπράγματων ασφαλειών είναι μεταγενέστερη της ημερομηνίας κοινοποίησεως της επίσπευσης της εκτέλεσης επί του βεβαρημένου πράγματος στον παρασχόντα την ασφάλεια και στον οφειλέτη και αν το πρόσωπο του οφειλέτη δεν είναι το ίδιο με το πρόσωπο του παρασχόντος την ασφάλεια, η προθεσμία των 30 ημερών αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία καταχώρισεως της ενάρξεως της επίσπευσης της εκτέλεσης επί του βεβαρημένου πράγματος στο μητρώο εμπράγματων ασφαλειών.

(2) Μετά την κοινοποίηση της επίσπευσης της εκτέλεσης επί του βεβαρημένου πράγματος, ο παρασχών την ασφάλεια και ο ενέγγυος πιστωτής μπορούν να συμφωνήσουν ότι ο ενέγγυος πιστωτής έχει το δικαίωμα να πωλήσει το βεβαρημένο πράγμα όπως ορίζεται στη σύμβαση εμπράγματης ασφάλειας ή με πλειστηριασμό, ακόμη και πριν από την πάροδο της κατά την παράγραφο 1 προθεσμίας των 30 ημερών.

(3) Ο ενέγγυος πιστωτής ο οποίος επέσπευσε την εκτέλεση επί του βεβαρημένου πράγματος προκειμένου να ικανοποιήσει την αξίωσή του όπως προβλέπεται στη σύμβαση εμπράγματης ασφάλειας δύναται ανά πάσα στιγμή, κατά τη διάρκεια της εκτελέσεως, να μεταβάλει τον τρόπο εκτελέσεως και να εκποιήσει σε πλειστηριασμό το βεβαρημένο πράγμα ή να απαιτήσει την ικανοποίηση της απαιτήσεώς του με τον πλειστηριασμό του βεβαρημένου πράγματος σύμφωνα με τους ειδικούς νόμους. Ο ενέγγυος πιστωτής υποχρεούται να ενημερώσει τον παρασχόντα την ασφάλεια για τη μεταβολή του τρόπου εκτελέσεως επί του βεβαρημένου πράγματος.»

17 Το άρθρο 565 του αστικού κώδικα έχει ως εξής:

«Σε περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης για την ικανοποίηση απαίτησης με καταβολή δόσεων, ο πιστωτής δύναται να ζητήσει την καταβολή του συνολικού ποσού της απαίτησης λόγω μη εκπλήρωσης της υποχρέωσης καταβολής μιας εκ των μηνιαίων δόσεων μόνον εφόσον τούτο έχει συμφωνηθεί μεταξύ των μερών ή προβλέπεται σε απόφαση. Ωστόσο, ο πιστωτής δύναται να ασκήσει το δικαίωμα αυτό, το νωρίτερο, από την ημερομηνία κατά την οποία θα καταστεί ληξιπρόθεσμη η πρώτη επόμενη δόση.»

Ο κώδικας διαδικασιών εκτελέσεως

18 Το άρθρο 63, παράγραφος 3, του κώδικα διαδικασιών εκτελέσεως ορίζει ότι ο αναγκαστικός πλειστηριασμός ακινήτου μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον κατ' εξαίρεση, κατόπιν εγκρίσεως του από το δικαστήριο, εάν κατά του προσώπου αυτού έχουν επισπευσθεί περισσότερες από μία διαδικασίες αναγκαστικής εκτελέσεως για οφειλές συνολικού ποσού άνω των 2 000 ευρώ και ο επί του πλειστηριασμού υπάλληλος αποδεικνύει ότι η εξόφληση της οφειλής δεν μπορεί να επιτευχθεί με διαφορετικό τρόπο.

Ο νόμος περί εκουσίων πλειστηριασμών

19 Το άρθρο 16 του νόμου περί εκουσίων πλειστηριασμών προβλέπει, στην παράγραφο 1, ότι πλειστηριασμός μπορεί να επισπευσθεί μόνο βάσει συμφωνίας υπογραφείσας μεταξύ του επισπεύδοντος και του επί του πλειστηριασμού υπαλλήλου.

- 20 Κατά το άρθρο 17 του νόμου περί εκουσίων πλειστηριασμών, ο επί του πλειστηριασμού υπάλληλος αναλαμβάνει τα σχετικά με τη δημοσίευση του πλειστηριασμού. Εάν το πλειστηριαζόμενο πράγμα είναι διαμέρισμα, οικία ή άλλο κτίριο, επιχείρηση ή τμήμα αυτής, ή αν η χαμηλότερη προσφορά υπερβαίνει τα 16 550 ευρώ, ο επί του πλειστηριασμού υπάλληλος δημοσιεύει το πρόγραμμα πλειστηριασμού τουλάχιστον 30 ημέρες πριν από την έναρξη του πλειστηριασμού. Παράλληλα, διαβιβάζει αμελλητί το πρόγραμμα πλειστηριασμού στο αρμόδιο Υπουργείο προκειμένου να δημοσιευθεί στο «Δελτίο εμπορικών συναλλαγών», καθώς και στον επισπεύδοντα, στον οφειλέτη του ενέγγυου πιστωτή και στον κύριο του εκποιούμενου περιουσιακού στοιχείου, εφόσον αυτός είναι διαφορετικός από τον οφειλέτη.
- 21 Το άρθρο 21, παράγραφος 2, του εν λόγω νόμου προβλέπει τα εξής:
- «Σε περίπτωση αμφισβήτησεως του κύρους της συμβάσεως περί συστάσεως εμπράγματης ασφάλειας ή παραβιάσεως των διατάξεων του παρόντος νόμου, το πρόσωπο το οποίο επικαλείται προσβολή των δικαιωμάτων του λόγω της παραβιάσεως αυτής μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο να κηρύξει άκυρο τον πλειστηριασμό. Ωστόσο, το δικαίωμα άσκησης ένδικου βοηθήματος προκειμένου να ακυρωθεί ο πλειστηριασμός αποσβέννυται τρεις μήνες μετά τη διενέργεια του πλειστηριασμού, εκτός αν ο λόγος για τον οποίο ζητείται η ακύρωση σχετίζεται με τη διάπραξη αξιόποινης πράξεως και αν ο πλειστηριασμός αφορά οικία ή διαμέρισμα όπου, κατά τον χρόνο της κατακυρώσεως, είχε επισήμως την κύρια κατοικία του ο προηγούμενος κύριος σύμφωνα με ειδική ρύθμιση· στην περίπτωση αυτή, μπορεί να ζητηθεί η ακύρωση του πλειστηριασμού ακόμη και μετά τη λήξη της ανωτέρω προθεσμίας [...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 22 Στις 9 Φεβρουαρίου 2012, η VÚB χορήγησε στους εκκαλούντες της κύριας δίκης, SP και CI, καταναλωτικό δάνειο, αποπληρωτέο εντός περιόδου 20 ετών, εξασφαλισμένο με εμπράγματη ασφάλεια επί ακινήτου, ήτοι επί της οικογενειακής κατοικίας στην οποία κατοικούσαν οι εκκαλούντες της κύριας δίκης και άλλα πρόσωπα (στο εξής: επίμαχη σύμβαση δανείου).
- 23 Πριν από την ημερομηνία αυτή, από το 2004, οι εκκαλούντες της κύριας δίκης είχαν συνάψει πολλές ακόμη συμβάσεις καταναλωτικής πίστωσης με την Consumer Finance Holding a.s. (στο εξής: CFH), με την οποία η VÚB συνδεόταν οικονομικά εκείνη την περίοδο. Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η VÚB διέθεσε σχεδόν το σύνολο του ποσού που χορηγήθηκε στους SP και CI, βάσει της επίμαχης συμβάσεως πιστώσεως, για την εξόφληση των πιστώσεων που είχε χορηγήσει η CFH και τις οποίες οι εκκαλούντες αδυνατούσαν πλέον να αποπληρώσουν. Επιπλέον, πάντοτε πριν από τη σύναψη της επίμαχης συμβάσεως πιστώσεως, η VÚB τούς είχε χορηγήσει ορισμένο αριθμό καταναλωτικών πιστώσεων των οποίων καθόρισε μονομερώς το ποσό και τις οποίες επίσης διέθεσε, σε μεγάλο βαθμό, για την εξόφληση των χρεών και των εξόδων που απέρρεαν από πιστώσεις που είχαν προηγουμένως χορηγηθεί στους SP και CI είτε από την ίδια είτε από τη CFH.
- 24 Τον Ιανουάριο του 2013, λιγότερο από ένα έτος μετά τη σύναψη της επίμαχης συμβάσεως πιστώσεως, δεδομένου ότι οι εκκαλούντες της κύριας δίκης κατέστησαν υπερήμεροι, η VÚB απαίτησε την αποπληρωμή του συνόλου των ποσών που οφείλονταν δυνάμει της συμβάσεως αυτής, βάσει ρήτρας πρόωρης λύσεως που περιλαμβανόταν στην εν λόγω σύμβαση (στο εξής: ρήτρα πρόωρης λύσεως της συμβάσεως). Τον Απρίλιο του 2013, η VÚB κοινοποίησε στους SP και CI την απόφασή της να συνεχίσει την εκτέλεση του δικαιώματός της εμπράγματης ασφάλειας με «εκούσιο» πλειστηριασμό του ακινήτου επί του οποίου η ασφάλεια είχε συσταθεί, ήτοι με εξωδικαστικό πλειστηριασμό.

- 25 Αυτό το είδος εξωδικαστικού πλειστηριασμού διενεργείται, όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, από ιδιώτες. Αφού ο δανειστής καθορίσει μονομερώς το ποσό της απαιτήσεως, ο επί του πλειστηριασμού υπάλληλος εκπλειστηριάζει το οικείο ακίνητο εκτός οιασδήποτε δικαστικής διαδικασίας και χωρίς προηγουμένως να έχει μπορέσει ο δικαστής να εξετάσει το βάσιμο του ποσού της απαιτήσεως ή τον αναλογικό χαρακτήρα του πλειστηριασμού σε σχέση με το ποσό της απαιτήσεως. Παρά την εναντίωση των καταναλωτών, ο νόμος χαρακτηρίζει αυτό το είδος πλειστηριασμού ως «εκούσιο». Ο δανειστής μπορεί να κινήσει τη διαδικασία του εκούσιου πλειστηριασμού 30 ημέρες μετά την επιταγή προς εκτέλεση επί του βεβαρημένου πράγματος.
- 26 Οι εκκαλούντες της κύριας δίκης υπέβαλαν ενώπιον του Okresný súd Prešov (πρωτοδικείου Prešov, Σλοβακία) αίτηση αναστολής του πλειστηριασμού της οικογενειακής κατοικίας. Το πρωτοβάθμιο αυτό δικαστήριο απέρριψε την αίτησή τους με μια πρώτη απόφαση, την οποία εν συνεχεία επικύρωσε, κατόπιν αναπομπής, παρά την εξαφάνισή της από το Krajský súd v Prešove (περιφερειακό δικαστήριο Prešov, Σλοβακία). Κατά το εν λόγω πρωτοβάθμιο δικαστήριο, από τη νομολογία του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας) προκύπτει ότι δεν μπορεί να συναχθεί από την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189), ότι οι διατάξεις της οδηγίας 93/13 αντιτίθενται στη σλοβακική νομοθεσία η οποία επιτρέπει την εξωδικαστική εκτέλεση με εκούσιο πλειστηριασμό του πράγματος το οποίο βαρύνεται με εμπράγματα ασφάλεια συσταθείσα από τον καταναλωτή επί ακινήτου, ακόμη και αν πρόκειται για κατοικία του καταναλωτή και αν η εμπραγμάτως ασφαλισμένη απαίτηση στηρίζεται σε σύμβαση περιλαμβάνουσα καταχρηστικές ρήτρες.
- 27 Οι εκκαλούντες της κύριας δίκης άσκησαν έφεση κατά της δεύτερης αυτής αποφάσεως ενώπιον του Krajský súd v Prešove (περιφερειακού δικαστηρίου Prešov), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο, επαναλαμβάνοντας το αίτημά τους περί αναστολής του εξωδικαστικού πλειστηριασμού της κατοικίας τους προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, προσβολή των δικαιωμάτων τους ως καταναλωτών.
- 28 Κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να προστατεύονται οι καταναλωτές από δυσανάλογες επεμβάσεις στα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός τους σε κατοικία, πριν από τη διεξαγωγή του πλειστηριασμού. Το σλοβακικό ουσιαστικό δίκαιο δεν προβλέπει καμία άλλη δυνατότητα ex ante προστασίας, οπότε οι καταναλωτές δεν έχουν άλλη επιλογή, σε περίπτωση εκούσιου πλειστηριασμού της κατοικίας τους, παρά να ασκήσουν αίτηση αναστολής του πλειστηριασμού.
- 29 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, εν προκειμένω, η επίμαχη σύμβαση πιστώσεως προέβλεπε διάρκεια 20 ετών και η VÚB ενεργοποίησε τη ρήτρα πρόωρης λύσεως της συμβάσεως προτού συμπληρωθεί ένα έτος από τη σύναψη της εν λόγω συμβάσεως, λόγω υπερημερίας ως προς την καταβολή ποσού 1 106,50 ευρώ. Η αξία της οικογενειακής κατοικίας που αποτελεί το αντικείμενο του εξωδικαστικού πλειστηριασμού είναι τουλάχιστον τριακονταπλάσια του ποσού για το οποίο η VÚB προέβη σε πρόωρη λύση της συμβάσεως και επέσπευσε την εκτέλεση επί του βεβαρημένου με εμπράγματα ασφάλεια πράγματος.
- 30 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το σλοβακικό δίκαιο προβλέπει μία και μόνη προϋπόθεση για την ενεργοποίηση της ρήτρας πρόωρης λύσεως της συμβάσεως, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, ήτοι την υπερημερία ως προς την καταβολή τριών μηνιαίων δόσεων και την τήρηση από τον πιστωτή της υποχρεώσεως οχλήσεως τουλάχιστον δεκαπέντε ημέρες πριν από την καταγγελία.

- 31 Επομένως, η ρύθμιση αυτή, καθώς και η νομολογία του Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας), η οποία μνημονεύεται στη σκέψη 26 της παρούσας αποφάσεως, ενδέχεται, κατά το αιτούν δικαστήριο, να αντιβαίνουν στο δίκαιο της Ένωσης και, ιδίως, στην αρχή της αναλογικότητας, καθόσον καθιστούν δυνατό τον πλειστηριασμό του ακινήτου στο οποίο έχει την κατοικία του ο καταναλωτής, ακόμη και σε περίπτωση ασήμαντης αθετήσεως της συμβάσεως.
- 32 Επιπλέον, κατά το αιτούν δικαστήριο, παρά την προστασία που παρέχουν τα άρθρα 7, 38 και 47 του Χάρτη, οι οδηγίες 93/13 και 2005/29 καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας, η εθνική ρύθμιση σχετικά με την εκτέλεση μέσω εκούσιου πλειστηριασμού του βεβαρημένου με εμπράγματα ασφάλεια ακινήτου που αποτελεί την κατοικία των καταναλωτών, όπως ερμηνεύεται από το Najvyšší súd Slovenskej republiky (Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας), δεν προσδίδει επαρκή σημασία στην προστασία της οικογενειακής κατοικίας και δεν λαμβάνει υπόψη τη δυνατότητα άλλων μέσων εκτέλεσεως του δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας. Ως εκ τούτου, όπως έχει δείξει η πρακτική, η χορήγηση πιστώσεων στους καταναλωτές έχει εξαιρετικά επιζήμιες συνέπειες για αυτούς και τις οικογένειές τους.
- 33 Όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 2005/29, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η πρακτική της χορηγήσεως πιστώσεως προς εξόφληση οφειλών που απορρέουν από μία ή περισσότερες προγενέστερες πιστώσεις δεν μπορεί να εξαιρεθεί από τον δικαστικό έλεγχο βάσει της ανωτέρω οδηγίας. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι περιστάσεις συνάψεως της επίμαχης συμβάσεως πιστώσεως συνιστούν αθέμιτες εμπορικές πρακτικές οι οποίες θα πρέπει να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της προαναφερθείσας οδηγίας. Επιπλέον, μολονότι οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές δεν συνεπάγονται άμεσα την ακυρότητα της επίμαχης δικαιοπραξίας, εντούτοις ασκούν επιρροή στην εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών.
- 34 Όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 2008/48, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι πίστωση χορηγηθείσα προς εξόφληση οφειλών από προγενέστερες πιστώσεις δεν ανταποκρίνεται ούτε στον σκοπό της αλλά ούτε σε εκείνον της προϊσχύσασας οδηγίας.
- 35 Εξάλλου, μολονότι οι συμβάσεις πιστώσεως που εξασφαλίζονται με υποθήκη ή με δικαίωμα συνδεόμενο με ακίνητο εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48, εν προκειμένω, η επίμαχη σύμβαση πιστώσεως δεν προσδιορίζει το αντικείμενο της πιστώσεως και πληροί τις απαιτήσεις που ισχύουν για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστωσης. Η εν λόγω σύμβαση πιστώσεως δεν εξασφαλιζόταν με υποθήκη ούτε προοριζόταν για τη χρηματοδότηση της αγοράς ακινήτου, αλλά διασφάλιζε την εξόφληση προγενέστερων καταναλωτικών πιστώσεων. Υπό τις συνθήκες αυτές, υφίσταται στενός σύνδεσμος μεταξύ της εν λόγω συμβάσεως πιστώσεως και αυτών των συμβάσεων καταναλωτικής πίστωσης που είχαν συνάψει προγενέστερα οι SP και CI, οπότε το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν μια τέτοια περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48.
- 36 Τέλος, προκειμένου να καθορισθεί το ακριβές ποσό της οφειλής των εκκαλούντων της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί αν η προσέγγιση που υιοθέτησε το Δικαστήριο στην απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), έχει εφαρμογή εν προκειμένω.

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Krajský súd v Prešove (περιφερειακό δικαστήριο Prešov) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν το άρθρο 47, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 και 38 του [Χάρτη], η οδηγία [93/13], η οδηγία [2005/29], καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική κανονιστική ρύθμιση όπως το άρθρο 53, παράγραφος 9, και το άρθρο 565 του Občiansky zákonník (αστικού κώδικα), κατά τα οποία, σε περίπτωση πρόωρης λύσης της σύμβασης πίστωσης, δεν λαμβάνεται υπόψη ο αναλογικός χαρακτήρας της πράξης αυτής, ιδίως δε η σοβαρότητα της παράβασης των υποχρεώσεων των καταναλωτών σε σχέση με το ποσό της πίστωσης και την προθεσμία αποπληρωμής της;

Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο [πρώτο] ερώτημα [...]:

- 2 α) Έχουν το άρθρο 47, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7 και 38 [του Χάρτη], η οδηγία 93/13, η οδηγία 2005/29, καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομολογία βάσει της οποίας, κατ' ουσίαν, δεν αναστέλλεται η άσκηση του δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας με εκούσιο (ιδιωτικό) πλειστηριασμό ακινήτου το οποίο συνιστά κατοικία καταναλωτών ή άλλων προσώπων και, ταυτοχρόνως, δεν λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα της παράβασης της υποχρέωσης του καταναλωτή σε σχέση με το ποσό της πίστωσης και τη διάρκειά της, ακόμη κι όταν υφίσταται άλλος τρόπος ικανοποίησης της απαίτησης του πιστωτή, μέσω ένδικης διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, στο πλαίσιο της οποίας δεν προέχει η πώληση κατοικίας βαρυνόμενης με δικαίωμα εμπράγματης ασφάλειας;
- β) Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29 την έννοια ότι η προστασία των καταναλωτών από αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης καλύπτει όλους τους τρόπους εξόφλησης των απαιτήσεων του πιστωτή, συμπεριλαμβανομένης της σύναψης νέας σύμβασης πίστωσης για την κάλυψη των υποχρεώσεων που απορρέουν από την προγενέστερη σύμβαση πίστωσης;
- γ) Έχει η οδηγία 2005/29 την έννοια ότι θεωρείται ως αθέμιτη εμπορική πρακτική και η συμπεριφορά ενός πιστωτή ο οποίος χορηγεί επανειλημμένως πιστώσεις σε καταναλωτή μη δυνάμενο να τις εξοφλήσει, με αποτέλεσμα να προκύπτει αλυσίδα πιστώσεων μη καταβαλλόμενων πράγματι στον καταναλωτή από τον πιστωτή, αλλά παρακρατούμενων από τον τελευταίο για την κάλυψη των προηγούμενων πιστώσεων και του συνολικού κόστους της πίστωσης;
- δ) Έχει το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας [2008/48], σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 10 της ίδιας οδηγίας, την έννοια ότι δεν αποκλείει την εφαρμογή της οδηγίας αυτής ακόμη και στην περίπτωση πίστωσης με όλα τα χαρακτηριστικά καταναλωτικής πίστωσης, όταν δεν έχει συμφωνηθεί ο σκοπός της πίστωσης και εφόσον, με εξαίρεση ένα αμελητέο τμήμα, ο πιστωτής προόρισε το σύνολο της πίστωσης για την κάλυψη προηγούμενων καταναλωτικών πιστώσεων, και συμφωνήθηκε προς εξασφάλιση της απαίτησης η σύσταση εμπράγματης ασφάλειας επί ακινήτου;
- ε) Έχει η απόφαση της 21ης Απριλίου 2016, Radlinger και Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), την έννοια ότι έχει εφαρμογή και σε σύμβαση καταναλωτικής πίστης όταν, δυνάμει της σύμβασης αυτής, τμήμα της χορηγηθείσας πίστωσης προορίστηκε για την κάλυψη των εξόδων του πιστωτή;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 38 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 22 Φεβρουαρίου 2023, η VÚB προέβαλε ως κύριο αίτημα να διαπιστωθεί, βάσει του άρθρου 100, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ότι το Δικαστήριο δεν είναι πλέον αρμόδιο να αποφανθεί, καθόσον η διαφορά της κύριας δίκης έχει καταστεί άνευ αντικειμένου. Επικουρικώς, η VÚB ζήτησε να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας.
- 39 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 9 Αυγούστου 2023, η VÚB ζήτησε, εκ νέου, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.
- 40 Όσον αφορά, κατά πρώτον, το κύριο αίτημα που περιλαμβάνεται στο δικόγραφο που κατατέθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2023, η VÚB δηλώνει συγκεκριμένα ότι παραιτήθηκε από την εμπράγματη ασφάλεια επί του ακινήτου που ασφαρίζει την επίμαχη σύμβαση πιστώσεως, από τις 14 Φεβρουαρίου 2023, οπότε η διαφορά της κύριας δίκης κατέστη άνευ αντικειμένου και παρέλκει πλέον η έκδοση αποφάσεως επί της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.
- 41 Επιπλέον, με έγγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Απριλίου 2023, η VÚB ενημέρωσε το Δικαστήριο ότι είχε αποδεχθεί την αναδοχή του χρέους των εκκαλούντων της κύριας δίκης από τρίτον, ο οποίος το είχε εν τω μεταξύ εξοφλήσει. Και εκ του λόγου αυτού θεωρεί ότι η διαφορά της κύριας δίκης έχει καταστεί άνευ αντικειμένου.
- 42 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τεκμαίρονται λυσιτελή τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του νομικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη, χωρίς το Δικαστήριο να είναι αρμόδιο να ελέγξει την ακρίβειά του. Εντούτοις, κατά πάγια επίσης νομολογία, η διαδικασία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ αποτελεί μέσο συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, με την οποία το Δικαστήριο παρέχει στα εθνικά δικαστήρια τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που τους είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς επί της οποίας καλούνται να αποφανθούν. Ο δικαιολογητικός λόγος της προδικαστικής παραπομπής δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικής γνώμης επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, αλλά στην ανάγκη αποτελεσματικής επιλύσεως μιας ένδικης διαφοράς. Επομένως, εάν προκύπτει ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι πλέον προδήλως αλυσιτελή για την επίλυση της διαφοράς αυτής, το Δικαστήριο οφείλει να διαπιστώσει ότι δεν συντρέχει λόγος να αποφανθεί (πρβλ. απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2022, Banco Cetelem, C-302/21, EU:C:2022:919, σκέψεις 26, 27, 31 και 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 43 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο, στις 14 Μαρτίου 2023 και στις 26 Μαΐου 2023, να του παρασχεθούν ορισμένες διευκρινίσεις ως προς το εάν οι περιστάσεις που επικαλείτο η VÚB έθεταν πράγματι τέρμα στη διαφορά της κύριας δίκης και αν οι απαντήσεις στα υποβληθέντα στο Δικαστήριο ερωτήματα ήταν ακόμη αναγκαίες για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης και, ενδεχομένως, για ποιους λόγους.
- 44 Με επιστολές της 5ης Απριλίου 2023 και της 12ης Ιουνίου 2023, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι ούτε η παραίτηση από την εμπράγματη ασφάλεια ούτε η αναδοχή του χρέους είχαν ως αποτέλεσμα να καταστεί η διαφορά της κύριας δίκης άνευ αντικειμένου, για τον λόγο, κατ' ουσίαν, ότι δεν πληρούντο οι προς τούτο προβλεπόμενες από το εθνικό δίκαιο προϋποθέσεις εγκυρότητας. Αφενός, το αιτούν δικαστήριο διευκρίνισε ότι δεν είχε εγκρίνει τη μονομερή παραίτηση της VÚB από την εμπράγματη ασφάλεια, δεδομένου ότι είναι απαραίτητη η σύναψη

συμφωνίας με τους οφειλότες για την εξάλειψη της εμπράγματης ασφάλειας λόγω παραιτήσεως. Αφετέρου, υπογραμμίζει ότι, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, εάν η απαίτηση της VÚB είχε εκχωρηθεί, οι εκκαλούντες της κύριας δίκης θα εξακολουθούσαν να έχουν όλα τα δικαιώματά τους ως καταναλωτές.

- 45 Λαμβανομένων υπόψη των διευκρινίσεων που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η διαφορά της κύριας δίκης διατηρεί το αντικείμενό της και ότι, ως εκ τούτου, τα υποβληθέντα ερωτήματα εξακολουθούν να είναι κρίσιμα για την επίλυσή της. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.
- 46 Όσον αφορά, κατά δεύτερον, το αίτημα επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας, η VÚB υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, με το επικουρικό αίτημά της που υπέβαλε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 22 Φεβρουαρίου 2023, ότι διαφωνεί, ως προς ορισμένα σημεία, με τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα, οι οποίες στηρίζονται σε εσφαλμένα στοιχεία, οπότε θα πρέπει να αποσαφηνισθεί το πραγματικό και/ή νομικό πλαίσιο των προδικαστικών ερωτημάτων. Εξάλλου, η VÚB αμφισβητεί από πολλές απόψεις τη δοθείσα από τη γενική εισαγγελέα, με τις προτάσεις της, ερμηνεία των οδηγιών τις οποίες αφορούν τα προδικαστικά ερωτήματα.
- 47 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 9 Αυγούστου 2023, η VÚB φέρει σε γνώση του Δικαστηρίου, προς στήριξη της αιτήσεώς της επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας, αφενός, ότι άσκησε προσφυγή αυθημερόν ενώπιον του Ústavný súd Slovenskej republiky (Συνταγματικού Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας) κατά της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου της 12ης Ιουνίου 2023 με την οποία το αιτούν δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ανακλήσεως της προδικαστικής αποφάσεως παρά την παραίτηση της VÚB από την εμπράγματη ασφάλεια επί του ακινήτου και την αναδοχή του χρέους, που μνημονεύονται στη σκέψη 44 της παρούσας αποφάσεως. Συγκεκριμένα, η VÚB υποστηρίζει ότι δεν ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο να ανακαλέσει την προδικαστική παραπομπή λόγω των πράξεων αυτών, αλλά να φέρει σε γνώση του Δικαστηρίου κάθε στοιχείο που θα μπορούσε να επηρεάσει τη συνέχιση της προδικαστικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 100, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας. Τέτοια δε στοιχεία αποτελούν, κατά τη VUB, η ως άνω παραίτηση και η αναδοχή του χρέους.
- 48 Αφετέρου, η VÚB εκτιμά, κατ' ουσίαν, ότι, σε περίπτωση που οι πληροφορίες που διαθέτει το Δικαστήριο σχετικά με την εν λόγω αναδοχή και παραίτηση δεν του παρέχουν τη δυνατότητα να αποφανθεί επί της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 100, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, θα πρέπει να επαναληφθεί η προφορική διαδικασία προκειμένου να διευκρινισθούν τα στοιχεία που η ίδια θεωρεί κρίσιμα συναφώς.
- 49 Κατά το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτισθεί επαρκώς ή όταν ένας διάδικος, μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής, επικαλείται νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της αποφάσεως του Δικαστηρίου ή, ακόμη, όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ή των κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφερομένων.

- 50 Ευθύς εξαρχής, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η διαφωνία ενός διαδίκου στη διαφορά της κύριας δίκης ή ενός ενδιαφερομένου με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα δεν συνιστά επαρκή λόγο για την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας (πρβλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2023, *Gallagher*, C-707/20, EU:C:2023:101, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 51 Επομένως, η διαφωνία που εξέφρασε η VÚB με τις προτάσεις της γενικής εισαγγελέα δεν μπορεί να δικαιολογήσει, αυτή καθεαυτήν, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.
- 52 Εξάλλου, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, εκτιμά ότι, κατά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας και της επ' ακροατηρίου συζήτησεως που διεξήχθη ενώπιόν του, έχει στη διάθεσή του όλα τα αναγκαία στοιχεία για να αποφανθεί επί της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.
- 53 Συγκεκριμένα, οι διάδικοι της κύριας δίκης και οι ενδιαφερόμενοι που έλαβαν μέρος στην παρούσα διαδικασία, και ειδικότερα η VUB, είχαν τη δυνατότητα να εκθέσουν, τόσο κατά την έγγραφη όσο και κατά την προφορική διαδικασία, τα νομικά και πραγματικά στοιχεία που θεώρησαν κρίσιμα για να μπορεί το Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο. Επιπλέον, μολονότι το Δικαστήριο ζήτησε ρητώς από τη VÚB να λάβει θέση, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, επί των απαντήσεων που έδωσε το αιτούν δικαστήριο στο πρώτο αίτημα παροχής διευκρινίσεων που του απευθύνθηκε στις 7 Ιουνίου 2022 σχετικά, μεταξύ άλλων, με το νομικό και πραγματικό πλαίσιο των προδικαστικών ερωτημάτων, η VÚB αποφάσισε να μη συμμετάσχει στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Εξάλλου, όσον αφορά την παραίτηση από την εμπράγματη ασφάλεια επί ακινήτου και την αναδοχή του χρέους, καθώς και τις συνέπειές τους για την εφαρμογή του άρθρου 100, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα στοιχεία αυτά δεν είναι ικανά να επηρεάσουν την απόφαση την οποία καλείται να εκδώσει το Δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων στις σκέψεις 40 έως 45 της παρούσας αποφάσεως.
- 54 Τέλος, από τις αιτήσεις επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας που υπέβαλε η VÚB δεν προκύπτει κανένα νέο πραγματικό περιστατικό ικανό να επηρεάσει την απόφαση την οποία καλείται να εκδώσει το Δικαστήριο.
- 55 Κατά συνέπεια, δεν συντρέχει λόγος να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του παραδεκτού

- 56 Η VÚB ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι τα προδικαστικά ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 93/13 είναι απαράδεκτα για τον λόγο ότι είναι αλυσιτελή για την επίλυση της διαφοράς και ότι είναι υποθετικά εφόσον δεν έχουν καμία σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης. Συναφώς, επισημαίνει, κατ' ουσίαν, ότι οι εκκαλούντες της κύριας δίκης παρέβαιναν συστηματικά και σοβαρά τις συμβατικές υποχρεώσεις τους, με αποτέλεσμα η εκτέλεση του δικαιώματος εμπράγματης ασφάλειας να έχει εν πάση περιπτώσει αναλογικό χαρακτήρα σύμφωνα με τα κριτήρια που διατυπώθηκαν στην απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 73).

- 57 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του κανονιστικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και του οποίου την ακρίβεια δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που υποβάλλεται από εθνικό δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ παρά μόνον όταν δεν τηρούνται οι απαιτήσεις οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου σχετικά με το περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ή όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη από το εθνικό δικαστήριο ερμηνεία ή εκτίμηση του κύρους κανόνα δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως (απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2022, Koalitsia «Demokraticzna Bulgaria – Obedinenie», C-306/21, EU:C:2022:813, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 58 Πάντως, δεν μπορεί να αποδειχθεί μια τέτοια έλλειψη σχέσεως ή ο υποθετικός χαρακτήρας των υποβληθέντων ερωτημάτων επί τη βάσει και μόνον του ισχυρισμού της VÚB ότι η εκτέλεση του δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας είναι, εν προκειμένω, σύμφωνη προς την αρχή της αναλογικότητας. Πράγματι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 49 των προτάσεών της, με τα ερωτήματα που αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 93/13 δεν ζητείται να καθορισθεί αν τούτο συμβαίνει εν προκειμένω, αλλά να διευκρινισθεί αν ο δικαστής πρέπει να εξετάζει τον αναλογικό χαρακτήρα της δυνατότητας που παρέχει στον πιστωτή η ρήτρα πρόωρης λύσεως της συμβάσεως, ελλείψει σχετικής υποχρεώσεως επιβαλλόμενης από την εθνική νομοθεσία ή νομολογία.
- 59 Επομένως, η ζητούμενη ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 93/13 είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα δεν είναι υποθετικής φύσεως. Συνεπώς, τα προδικαστικά αυτά ερωτήματα είναι παραδεκτά.
- 60 Αντιθέτως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως προβάλλουν η Σλοβακική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το αιτούν δικαστήριο δεν παρέχει τις σχετικές με το πραγματικό και το κανονιστικό πλαίσιο πληροφορίες οι οποίες να εξηγούν τη σχέση μεταξύ των υποβληθέντων ερωτημάτων και της οδηγίας 2005/29. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο δεν εξηγεί ποια είναι η σχέση η οποία υφίσταται μεταξύ της ενεργοποίησης της ρήτρας πρόωρης λύσεως της συμβάσεως, αφενός, και της υπάρξεως αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, αφετέρου. Ομοίως, δεν διευκρινίζει ούτε σε ποιο βαθμό η εκτέλεση του δικαιώματος εμπράγματος ασφάλειας μέσω εκούσιου πλειστηριασμού θα μπορούσε να συνιστά αθέμιτη εμπορική πρακτική ούτε τον λόγο για τον οποίο η ερμηνεία της ανωτέρω οδηγίας στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 61 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν πληρούνται οι απαιτήσεις του άρθρου 94, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας και ότι, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 57 της παρούσας αποφάσεως, τα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαράδεκτα καθόσον αφορούν την ερμηνεία της οδηγίας 2005/29.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 62 Δεδομένου ότι το πρώτο ερώτημα αφορά κατ' ουσίαν το εύρος του δικαστικού ελέγχου της παρεχόμενης στον δανειστή δυνατότητας να απαιτήσει το σύνολο του δανείου μέσω ρήτρας πρόωρης λύσεως της συμβάσεως, πρέπει, κατ' αρχάς, να εξετασθεί εάν, εν προκειμένω, η ρήτρα πρόωρης λύσεως της συμβάσεως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13.

Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της ως άνω οδηγίας, συμβατικές ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου δεν υπόκεινται στις διατάξεις της.

- 63 Η εν λόγω εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13, η οποία εκτείνεται στις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας οι οποίες διέπουν τη σχέση μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ανεξαρτήτως της επιλογής τους και στις διατάξεις που εφαρμόζονται κατ' αρχήν, δικαιολογείται από το γεγονός ότι θεμιτώς, κατ' αρχήν, τεκμαίρεται ότι ο εθνικός νομοθέτης καθιέρωσε μια ισορροπία μεταξύ του συνόλου των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε ορισμένες συμβάσεις, ισορροπία την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε ρητώς να διατηρήσει (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Ιουνίου 2021, *Prima banka Slovensko*, C-192/20, EU:C:2021:480, σκέψη 32, και της 5ης Μαΐου 2022, *Zagrebačka banka*, C-567/20, EU:C:2022:352, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 64 Η εξαίρεση αυτή προϋποθέτει τη συνδρομή δύο προϋποθέσεων: αφενός, η συμβατική ρήτρα πρέπει να απηχεί νομοθετική ή κανονιστική διάταξη και, αφετέρου, η διάταξη αυτή πρέπει να είναι αναγκαστικού δικαίου (αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 78, και της 3ης Μαρτίου 2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 31).
- 65 Προκειμένου να διαπιστωθεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν η οικεία συμβατική ρήτρα απηχεί διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες εφαρμόζονται υποχρεωτικώς μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, ανεξαρτήτως της επιλογής τους, ή διατάξεις ενδοτικού δικαίου οι οποίες ως εκ τούτου εφαρμόζονται κατ' αρχήν, δηλαδή ελλείψει διαφορετικής σχετικής συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων (αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 79, της 3ης Μαρτίου 2020, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 32, και της 5ης Μαΐου 2022, *Zagrebačka banka*, C-567/20, EU:C:2022:352, σκέψη 55).
- 66 Συναφώς, εναπόκειται στα επιλαμβανόμενα εθνικά δικαστήρια να ελέγχουν αν μια τέτοια ρήτρα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 με γνώμονα τα κριτήρια που έχει καθορίσει το Δικαστήριο, ήτοι λαμβάνοντας υπόψη τη φύση, την όλη οικονομία και τους όρους των οικείων συμβάσεων δανείου, καθώς και το νομικό και το πραγματικό πλαίσιο στο οποίο αυτές εντάσσονται, αλλά και συνεκτιμώντας παράλληλα ότι, δεδομένου του σκοπού προστασίας των καταναλωτών τον οποίο επιδιώκει η εν λόγω οδηγία, η εξαίρεση του άρθρου της 1, παράγραφος 2, πρέπει να ερμηνεύεται στενά (απόφαση της 5ης Μαΐου 2022, *Zagrebačka banka*, C-567/20, EU:C:2022:352, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 67 Εν προκειμένω, υπό την επιφύλαξη της εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι οι διατάξεις του εθνικού δικαίου που αποτελούν το αντικείμενο του πρώτου ερωτήματος, ήτοι το περιεχόμενο του άρθρου 53, παράγραφος 9, και του άρθρου 565 του αστικού κώδικα, επαναλαμβάνονται σε ρήτρα της επίμαχης συμβάσεως πιστώσεως, ήτοι στη ρήτρα πρόωρης λύσεως της συμβάσεως. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει συναφώς ότι η συγκεκριμένη ρήτρα «αντιγράφει κατ' ουσίαν» τις εν λόγω διατάξεις.
- 68 Βάσει του άρθρου 53, παράγραφος 9, του αστικού κώδικα, σε περίπτωση που στο πλαίσιο συμβάσεως καταναλωτικής πίστωσης έχει συμφωνηθεί η καταβολή σε δόσεις, ο δανειστής μπορεί να απαιτήσει την εξόφληση του συνολικού ποσού της πιστώσεως, δυνάμει του άρθρου 565 του αστικού κώδικα, εφόσον τούτο έχει συμφωνηθεί μεταξύ των μερών. Ο πιστωτής μπορεί να

ασκήσει το δικαίωμα αυτό το νωρίτερο τρεις μήνες μετά την υπερημερία ως προς την καταβολή μίας δόσεως και μόνον εφόσον έχει οχλήσει τον καταναλωτή τουλάχιστον δεκαπέντε ημέρες πριν.

- 69 Με την απάντησή του στο αίτημα του Δικαστηρίου για παροχή διευκρινίσεων ως προς το ζήτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισήμανε ότι οι εν λόγω συνδυασμένες διατάξεις δεν εφαρμόζονται αυτομάτως ή κατ' αρχήν ελλείψει σχετικής επιλογής εκ μέρους των συμβαλλομένων. Επιπλέον, ακόμη και αν οι συμβαλλόμενοι συμφώνησαν, με τη σύμβαση πιστώσεως, ότι ο πιστωτής έχει τη δυνατότητα να απαιτήσει την πρόωρη εξόφληση του ποσού της πιστώσεως, ωστόσο αυτός δεν υποχρεούται να ασκήσει το εν λόγω δικαίωμα. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά επιπλέον ότι το άρθρο 54, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα, το οποίο προβλέπει, κατ' ουσίαν, ότι οι συμβατικές ρήτρες συμβάσεως συναφθείσας με καταναλωτή δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις του αστικού κώδικα εις βάρος του καταναλωτή, δεν προσδίδει εντούτοις επιτακτικό χαρακτήρα στις διατάξεις του άρθρου 53, παράγραφος 9, του αστικού κώδικα, δεδομένου ότι η πρώτη διάταξη επιτρέπει στους συμβαλλομένους να παρεκκλίνουν από τη δεύτερη διάταξη, εφόσον τούτο είναι προς όφελος του καταναλωτή.
- 70 Επομένως, και υπό την επιφύλαξη εξακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο για την ερμηνεία των διατάξεων του εθνικού του δικαίου, η ρήτρα πρόωρης λύσεως της συμβάσεως η οποία παρέχει στον πιστωτή τη δυνατότητα να ζητήσει εκ των προτέρων την ολοσχερή εξόφληση του οφειλόμενου υπολοίπου σε περίπτωση αθετήσεως εκ μέρους του οφειλέτη των συμβατικών του υποχρεώσεων δεν φαίνεται να πρέπει να χαρακτηριστεί ως «ρήτρ[α] που απηχ[εί] νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, δεδομένου ότι, μολονότι επαναλαμβάνει τις μνημονευθείσες στη σκέψη 68 της παρούσας αποφάσεως εθνικές διατάξεις, εντούτοις οι διατάξεις αυτές δεν είναι αναγκαστικού δικαίου και, επομένως, δεν πληρούν τη δεύτερη προϋπόθεση που απαιτεί το εν λόγω άρθρο 1, παράγραφος 2, για την εφαρμογή της προβλεπόμενης σε αυτό εξαιρέσεως.
- 71 Στην περίπτωση αυτή, μια τέτοια ρήτρα υπόκειται, κατά συνέπεια, στις διατάξεις της οδηγίας 93/13, όπως έχουν ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.
- 72 Όσον αφορά την ουσία του ερωτήματος, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση η οποία να του παρέχει τη δυνατότητα επιλύσεως της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώνει τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί και να ερμηνεύει όλες τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που έχουν ανάγκη τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να αποφαινούνται επί των διαφορών που υποβάλλονται στην κρίση τους, έστω και αν οι ανωτέρω διατάξεις δεν μνημονεύονται ρητώς στα ερωτήματα που του υποβάλλουν τα δικαστήρια αυτά (πρβλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, σκέψη 21 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 73 Στο μέτρο αυτό, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, το άρθρο 4, παράγραφος 1, το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα των άρθρων 7 και 38 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, κατά τον δικαστικό έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας περί πρόωρης λύσεως η οποία περιέχεται σε σύμβαση καταναλωτικής πίστωσης, δεν

λαμβάνεται υπόψη ο αναλογικός χαρακτήρας της ευχέρειας που παρέχεται στον επαγγελματία να ασκήσει το δικαίωμα που αντλεί από την ρήτρα αυτή, βάσει κριτηρίων τα οποία συνδέονται ιδίως με τη σοβαρότητα της εκ μέρους του καταναλωτή αθετήσεως των συμβατικών του υποχρεώσεων, όπως το ποσό των ληξιπρόθεσμων δόσεων που δεν καταβλήθηκαν σε σχέση με το συνολικό ποσό της πιστώσεως και τη διάρκεια της συμβάσεως, καθώς και με το ενδεχόμενο η ενεργοποίηση της ρήτρας να έχει ως αποτέλεσμα να μπορεί ο επαγγελματίας να προβεί στην είσπραξη των οφειλόμενων ποσών βάσει της εν λόγω ρήτρας διά πλειστηριασμού, εκτός οιασδήποτε δικαστικής διαδικασίας, της οικογενειακής κατοικίας του καταναλωτή.

- 74 Κατά πρώτον, υπενθυμίζεται ότι, λαμβανομένης υπόψη της ασθενέστερης θέσεως στην οποία ευρίσκεται ο καταναλωτής έναντι του επαγγελματία όσον αφορά τόσο τη διαπραγματευτική ισχύ όσο και το επίπεδο πληροφόρησης, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 προβλέπει ότι οι καταχρηστικές ρήτρες δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές. Στο πλαίσιο αυτό, και προκειμένου να διασφαλίσει το υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή όπως ορίζεται στο άρθρο 38 του Χάρτη, ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τον καταχρηστικό χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να επανορθώνει την υφιστάμενη μεταξύ του καταναλωτή και του επαγγελματία έλλειψη ισορροπίας, εφόσον έχει στη διάθεσή του τα απαραίτητα προς τούτο νομικά και πραγματικά στοιχεία (πρβλ. αποφάσεις της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Bondora, C-453/18 και C-494/18, EU:C:2019:1118, σκέψη 40, και της 17ης Μαΐου 2022, Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, σκέψεις 35 έως 37).
- 75 Όσον αφορά, κατά δεύτερον, τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να ασκείται ένας τέτοιος δικαστικός έλεγχος, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 θέτουν από κοινού τα γενικά κριτήρια βάσει των οποίων εκτιμάται ο καταχρηστικός χαρακτήρας των συμβατικών ρητρών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της (απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, σκέψη 33).
- 76 Πάντως, επισημαίνεται ότι, καθόσον παραπέμπει στις έννοιες «καλή πίστη» και «σημαντική ανισορροπία» εις βάρος του καταναλωτή ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 ορίζει μόνον κατά τρόπο αφηρημένο τα στοιχεία που προσδίδουν καταχρηστικό χαρακτήρα σε συμβατική ρήτρα η οποία δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως (απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 77 Προκειμένου όμως να κριθεί αν ορισμένη ρήτρα δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή «σημαντική ανισορροπία» ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση, πρέπει ιδίως να ληφθούν υπόψη οι κανόνες που εφαρμόζονται βάσει της εθνικής νομοθεσίας ελλείψει σχετικής συμφωνίας των μερών. Μέσω της συγκριτικής αυτής αναλύσεως θα μπορέσει ο εθνικός δικαστής να εκτιμήσει αν, και, ενδεχομένως, σε ποιο βαθμό, η σύμβαση περιάγει τον καταναλωτή σε δυσμενέστερη νομική θέση από εκείνη την οποία προβλέπει η ισχύουσα εθνική νομοθεσία (πρβλ. απόφαση της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 68).
- 78 Όσον αφορά το ζήτημα των συνθηκών υπό τις οποίες δημιουργείται μια τέτοια ανισορροπία «παρά την απαίτηση καλής πίστης», ο εθνικός δικαστής πρέπει, βάσει της δέκατης έκτης αιτιολογικής σκέψεως της οδηγίας 93/13, να εξακριβώσει αν ο επαγγελματίας, έχοντας συμβληθεί νομίμως και θεμιτώς με τον καταναλωτή, μπορούσε ευλόγως να αναμένει ότι ο

καταναλωτής θα δεχθεί την οικεία ρήτρα κατόπιν ατομικής διαπραγματεύσεως (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Μαρτίου 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, σκέψη 69, και της 10ης Ιουνίου 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-609/19, EU:C:2021:469, σκέψη 66).

- 79 Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της ανωτέρω οδηγίας, ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας συμβατικής ρήτρας κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και όλες οι κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη, καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.
- 80 Όσον αφορά, ειδικότερα, ρήτρα μακροχρόνιας συμβάσεως ενυπόθηκου δανείου η οποία καθορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο πιστωτής δικαιούται να απαιτήσει την πρόωρη εξόφλησή του, όπως η ρήτρα πρόωρης λύσεως, το Δικαστήριο έχει επίσης διατυπώσει κριτήρια βάσει των οποίων ο εθνικός δικαστής μπορεί να διαπιστώσει τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα της ρήτρας, όπως υπενθύμισε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 74 των προτάσεών της.
- 81 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως αποφανθεί ότι έχει ουσιαστική σημασία, προκειμένου να κριθεί αν μια συμβατική ρήτρα πρόωρης λύσεως της συμβάσεως ενυπόθηκου δανείου δημιουργεί σημαντική ανισορροπία εις βάρος του καταναλωτή, το εάν η ευχέρεια που παρέχεται στον επαγγελματία να απαιτήσει ολόκληρο το ποσό του δανείου προϋποθέτει τη μη εκπλήρωση από τον καταναλωτή υποχρεώσεως έχουσας ουσιώδη σημασία στο πλαίσιο της επίμαχης συμβατικής σχέσεως, το εάν η ευχέρεια αυτή προβλέπεται για τις περιπτώσεις στις οποίες η κατά τα ανωτέρω μη εκπλήρωση έχει αρκούντως σοβαρό χαρακτήρα δεδομένης της διάρκειας και του ύψους του δανείου, το εάν η εν λόγω ευχέρεια παρεκκλίνει από τους κανόνες του κοινού δικαίου που έχουν συναφώς εφαρμογή ελλείψει ειδικών συμβατικών ρυθμίσεων και το εάν το εθνικό δίκαιο προβλέπει κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα στον καταναλωτή, εις βάρος του οποίου εφαρμόζεται μια τέτοια ρήτρα, να άρει τις συνέπειες που απορρέουν από την πρόωρη λήξη του δανείου (πρβλ. απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, σκέψη 66 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 82 Επομένως, ο εθνικός δικαστής οφείλει, μεταξύ άλλων, να εξετάσει τον αναλογικό χαρακτήρα της ευχέρειας που παρέχεται στον πιστωτή να απαιτήσει, δυνάμει της ρήτρας αυτής, το σύνολο των οφειλόμενων ποσών κατά την εκτίμηση του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα της, όπερ σημαίνει ότι πρέπει να λάβει υπόψη ιδίως τον βαθμό στον οποίο ο καταναλωτής αθετεί τις συμβατικές του υποχρεώσεις, όπως το ποσό των ληξιπρόθεσμων δόσεων που δεν έχουν καταβληθεί σε σχέση με το συνολικό ποσό της πιστώσεως και τη διάρκεια της συμβάσεως.
- 83 Πρέπει συναφώς να υπομνησθεί ότι τα κριτήρια τα οποία διατυπώνονται με την απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), προκειμένου να εκτιμηθεί ο καταχρηστικός χαρακτήρας συμβατικής ρήτρας περί πρόωρης λύσεως της συμβάσεως λόγω αθετήσεως από τον οφειλέτη των υποχρεώσεών του κατά τη διάρκεια περιορισμένου χρονικού διαστήματος δεν είναι ούτε σωρευτικά ή διαζευκτικά ούτε εξαντλητικά (πρβλ. απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2022, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, σκέψεις 30 και 31).
- 84 Κατά συνέπεια, ο δικαστικός έλεγχος του αναλογικού χαρακτήρα της ρήτρας αυτής πρέπει, εφόσον παρίσταται ανάγκη, να διενεργείται με γνώμονα πρόσθετα κριτήρια. Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των αποτελεσμάτων που μπορεί να έχει μια ρήτρα περί πρόωρης λύσεως συμβάσεως καταναλωτικής πίστεως εξασφαλισμένης με εμπράγματα ασφάλεια επί της

οικογενειακής κατοικίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, το εθνικό δικαστήριο, κατά την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα της ευχέρειας που η ρήτρα αυτή παρέχει στον πιστωτή, οφείλει να λάβει υπόψη, κατά την ανάλυσή του σχετικά με την ενδεχόμενη συμβατική ανισορροπία που δημιουργεί η εν λόγω ρήτρα, το γεγονός ότι η εφαρμογή της μπορεί, ενδεχομένως, να συνεπάγεται την είσπραξη από τον πιστωτή των οφειλόμενων ποσών βάσει της εν λόγω ρήτρας με τον πλειστηριασμό της κατοικίας αυτής εκτός οιασδήποτε δικαστικής διαδικασίας.

- 85 Συναφώς, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των μέσων που παρέχουν στον καταναλωτή τη δυνατότητα να άρει τις συνέπειες της απαιτήσεως καταβολής του συνόλου των ποσών που οφείλονται βάσει της δανειακής συμβάσεως, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη τις συνέπειες της αποβολής του καταναλωτή και της οικογενείας του από τη στέγη η οποία αποτελεί την κύρια κατοικία τους. Πράγματι, το δικαίωμα στον σεβασμό της κατοικίας είναι θεμελιώδες δικαίωμα κατοχυρωμένο βάσει του άρθρου 7 του Χάρτη, το οποίο οφείλει το εθνικό δικαστήριο να λάβει υπόψη κατά την εφαρμογή της οδηγίας 93/13. Το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει συναφώς πόσο σημαντικό είναι το εθνικό δικαστήριο να μπορεί να λαμβάνει προσωρινά μέτρα δυνάμενα να αναστείλουν παράνομη διαδικασία εκτελέσεως ενυπόθηκης απαιτήσεως ή να τη διακόψουν όταν η λήψη τέτοιων μέτρων αποδεικνύεται αναγκαία για να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα της επιδιωκόμενης από την οδηγία 93/13 προστασίας (πρβλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψεις 63 έως 66).
- 86 Εάν, βάσει των προαναφερθέντων κριτηρίων, το αιτούν δικαστήριο ήθελε διαπιστώσει, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρας πρόωρης λύσεως της συμβάσεως, ότι, εν προκειμένω, το συνομολογηθέν υπέρ της VUB δικαίωμα να αξιώσει την πρόωρη εξόφληση του οφειλόμενου δυνάμει της επίμαχης συμβάσεως πιστώσεως ποσού, το οποίο είναι εξασφαλισμένο με εμπράγματα ασφάλεια επί της οικογενειακής κατοικίας των εκκαλούντων της κύριας δίκης, παρέχει στον επαγγελματία αυτόν τη δυνατότητα να ασκήσει το εν λόγω δικαίωμα χωρίς να υποχρεούται να λάβει υπόψη τη σοβαρότητα της αθετήσεως των συμβατικών υποχρεώσεων των καταναλωτών σε σχέση με το χορηγηθέν ποσό και τη διάρκεια του δανείου, η διαπίστωση αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει το εθνικό δικαστήριο να θεωρήσει τη συγκεκριμένη ρήτρα καταχρηστική, στο μέτρο που θα δημιουργούσε σημαντική ανισορροπία εις βάρος των καταναλωτών, παρά την απαίτηση καλής πίστεως, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων υπό τις οποίες συνήφθη η εν λόγω σύμβαση και τις οποίες ο επαγγελματίας μπορούσε να γνωρίζει κατά τον χρόνο συνάψεώς της.
- 87 Αν, κατόπιν της αναλύσεως αυτής, η ρήτρα κριθεί καταχρηστική, το εθνικό δικαστήριο οφείλει να την αφήσει ανεφάρμοστη ώστε η ρήτρα να μην παραγάγει δεσμευτικά αποτελέσματα έναντι του καταναλωτή, εκτός και εάν αντιτίθεται σε αυτό ο καταναλωτής (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Caixabank και Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 και C-259/19, EU:C:2020:578, σκέψη 50).
- 88 Συναφώς, οι σχετικοί όροι της εθνικής νομοθεσίας, στους οποίους παραπέμπει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, δεν πρέπει να θίγουν την ουσία του δικαιώματος που αντλούν οι καταναλωτές από τη διάταξη αυτή και το οποίο συνίσταται στο να μη δεσμεύονται από ρήτρα θεωρούμενη ως καταχρηστική (απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 89 Ειδικότερα, χωρίς έναν τέτοιον έλεγχο, η προστασία του καταναλωτή θα ήταν ελλιπής και ανεπαρκής και δεν θα αποτελούσε κατάλληλο ούτε αποτελεσματικό μέσο προκειμένου να παύσει η χρησιμοποίηση ρητρών τέτοιου είδους, σε αντίθεση με τα όσα προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 (απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 90 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, το άρθρο 4, παράγραφος 1, το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα των άρθρων 7 και 38 του Χάρτη, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, κατά τον δικαστικό έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας περί πρόωρης λύσεως η οποία περιέχεται σε σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, δεν λαμβάνεται υπόψη ο αναλογικός χαρακτήρας της ευχέρειας που παρέχεται στον επαγγελματία να ασκήσει το δικαίωμα που αντλεί από τη ρήτρα αυτή, βάσει κριτηρίων τα οποία συνδέονται ιδίως με τη σοβαρότητα της εκ μέρους του καταναλωτή αθετήσεως των συμβατικών του υποχρεώσεων, όπως το ποσό των ληξιπρόθεσμων δόσεων που δεν καταβλήθηκαν σε σχέση με το συνολικό ποσό της πιστώσεως και τη διάρκεια της συμβάσεως, καθώς και με το ενδεχόμενο η ενεργοποίηση της ρήτρας να έχει ως αποτέλεσμα να μπορεί ο επαγγελματίας να προβεί στην είσπραξη των οφειλόμενων ποσών βάσει της εν λόγω ρήτρας διά πλειστηριασμού, εκτός οιασδήποτε δικαστικής διαδικασίας, της οικογενειακής κατοικίας του καταναλωτή.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 91 Δεδομένης της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 92 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, το άρθρο 4, παράγραφος 1, το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα των άρθρων 7 και 38 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

έχουν την έννοια ότι:

αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας, κατά τον δικαστικό έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας περί πρόωρης λύσεως η οποία περιέχεται σε σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, δεν λαμβάνεται υπόψη ο αναλογικός χαρακτήρας της ευχέρειας που παρέχεται στον επαγγελματία να ασκήσει το δικαίωμα που αντλεί από τη ρήτρα αυτή, βάσει κριτηρίων τα οποία συνδέονται ιδίως με τη σοβαρότητα της εκ μέρους του καταναλωτή αθετήσεως των συμβατικών του υποχρεώσεων, όπως το ποσό των

ληξιπρόθεσμων δόσεων που δεν καταβλήθηκαν σε σχέση με το συνολικό ποσό της πιστώσεως και τη διάρκεια της συμβάσεως, καθώς και με το ενδεχόμενο η ενεργοποίηση της ρήτρας να έχει ως αποτέλεσμα να μπορεί ο επαγγελματίας να προβεί στην είσπραξη των οφειλόμενων ποσών βάσει της εν λόγω ρήτρας διά πλειστηριασμού, εκτός οιασδήποτε δικαστικής διαδικασίας, της οικογενειακής κατοικίας του καταναλωτή.

(υπογραφές)